

AFTONBLADET

Textstorlek: **1** **2** **3**

PAPPERSBRUKET i Mufindi tog sex år att planera. Biståndsprojektet gick på styrfart i fem år innan det las ner. Under 14 år försökte Tanzania hitta en köpare. Till slut fick man ge bort fabriken till ett privat företag från Kenya. Nu har chefsingenjören Gregory Chogo och fabrikschefen Vijay Choudary fått i gång fabriken igen. Men i stället för papper till skolböcker gör den brunt papper till cementsäckar.

Foto: LOTTE FERNVALL

Under 45 år har Sverige redan gett Tanzania 29 miljarder i bistånd.

Vad hände med pengarna? Aftonbladets reporter Wolfgang Hansson och fotografen Lotte Fernvall reste till biståndsprojekten i Tanzania.

De fann ett undangömt superfiasko.

Nu läggs svenskt bistånd om – Afrika ska få ännu mer.

BISTÅNDS-FIASKOT

Pappers bruket för 700 svenska miljoner såldes för en dollar

MUFINDI. Det tar en stund att hitta nyckeln till en läst industribyggnad i rostanfrätt korrugerad plåt.

Där inne står, omgiven av tomma plastdunkar, en tio meter hög elpanna från svenska Asea.

Ett skinande blankt monument över ett svenskt biståndsfiasko.

Pannan köptes in med ett extra biståndsanslag på 35 miljoner kronor i slutet av 80-talet.

Den är fortfarande helt oanvänd.

Fabrikschefen Vijay Choudary klappar på den och mumlar under den silverfärgade mustaschen.

– Jag försöker hitta en köpare men det verkar omöjligt. Kanske Sida vill köpa tillbaka den?

INGEN VILL KÖPA Fabrikschefen Vijay Choudary vill gärna bli av med den dyra svenska elpannan som stått oanvänd i 20 år. Men det finns inga köpare.

Foto: LOTTE FERNVALL

Choudary häver upp ett rått skratt.

Gillar man svart humor finns det mycket att skratta åt i den osannolika historien om mångmiljonsatsningen på pappersbruket i Mufindi som skulle ge skolbarnen läroböcker.

Märkligast är den närmast totala medietystnad som omgett skandalen. En titt i tidningsarkivet uppbringar bara ett fåtal artiklar.

Inför starten hyllar ansvariga projektet och lovar att detta inte ska bli ett nytt Bai Bang, det ifrågasatta Sidastödda pappersbruket i Vietnam.

Efteråt nästan inte en rad om det totala misslyckandet.

”Det gick visst inte så bra”

Ändå ger världsbanksekonomen Robert Calderisi följande omdöme om Mufindi i sin bok ”The trouble with Africa”.

– Vid sidan av möjligen några stålfabriker i Nigeria (varav de flesta aldrig såg dagens ljus) kan det inte finnas en sämre investering i hela Afrika.

När jag inför resan till Tanzania talar med erfarna biståndschefer vill ingen riktigt kännas vid projektet. Ingen vet vad som hände med en av de mest kostsamma svenska biståndsprojekten genom tiderna.

– Gick visst inte så bra det där men jag vet inte vad som hände sen, säger en.

– Jag vill absolut inte associeras med det där projektet, säger en annan.

På papperet såg allt så bra ut. Tanzania ville efter självständigheten bli självförsörjande på papper, framförallt så att skolbarnen skulle få egna läroböcker. Världsbanken stödd av Sida tyckte det var en lysande idé. Totalkostnad då 1,5 miljarder kronor, varav Sverige bidrog med nästan 700 miljoner i 2001 års penningvärde.

År av planläggning och pengar las ner för att allt skulle bli perfekt.

Det knusslades inte. Varje utländsk konsult skulle ha sin egen jeep.

Vår chaufför berättar hur han och tio andra afrikaner fick köra de elva första fyrhjulsdrivna jeeparerna från huvudstaden Dar es-Salaam till Mufindi redan innan fabriksbygget påbörjats.

200 konsulter – alla med egen bil

Problemen började så fort fabriken stod klar.

Produktionen var beroende av en kolleverantör i närheten. Ingen hade kollat att denne verkligen kunde leverera tillräcklig mängd kol. Leverantören kunde inte det.

Choudary ler vid minnet.

– I stället tvingades vi importera kol från Zambia, 300 mil bort, till höga extra kostnader.

Choudary var med från början. Då som ingenjör. Nu är han ytterst ansvarig. Han minns de svenska och de andra konsulterna.

– De var oerhört många. Säkert 200 totalt. Det var som ett mini-FN med 28 olika nationaliteter. Alla med sin egen bil.

Den indiske fabrikschefen minns driften som oerhört trög och ineffektiv. Vi står på en grusgata inne på området. Maskinparken pyser och frustar i bakgrunden. Choudary pekar mot en av gatlyktorna som lyser svagt i den ljumma skymningen.

– För att byta en av de där lamporna krävdes ett möte på åtta timmar. Så illa var det.

Chefsingenjören Gregory Chogo som också var med fyller i.

– För minsta lilla sak var det mängder av papper som måste fyllas i. Både tanzaniska staten och biståndsorganisationerna var enormt byråkratiska.

Pappershögarna växte men på fabriksgolvet stod det mestadels still.

Fabriken måste gå på 80 procent av sin kapacitet för att gå ihop ekonomiskt. Under de fem år den var igång nådde produktionen aldrig över 30 procent.

Totalt kunde Mufindi producera 60 000 ton papper om året. Men det inhemska behovet var inte större än 25 000 ton. Överskottet tänkte Tanzania exportera till Indien. Vilket visade sig helt orealistiskt på

grund av de höga transportkostnaderna.

Fabriksledningen upptäckte också att Sida redan gav Tanzania 15 000 ton svenskt papper vilket gjorde det ännu svårare för Munfindi att sälja det lilla man producerade. Det felet rättades dock till.

85 mil på sönderkörda vägar

Pappersfabriken ligger mitt ute i ingenstans, 85 mil på delvis skumpiga och sönderkörda vägar över ett afrikanskt savannlandskap där elefanter, giraffer och babianer går fritt nära landsvägen. Färden går genom byar där människor bor i lerhyddor och går klädda i färgglada skynken.

Sista åtta milen slängs vi hit och dit på en puckelpist till grusväg som under regnperioden knappt är farbar ens med fyrhjulsdrivna fordon.

När jag frågar hur man kan bygga en jättefabrik mitt ute i skogen utan att samtidigt anlägga en asfalterad väg för godset häver Vijay Choudary än en gång upp ett av sina råa skratt.

– Pengar fanns avsatta. En fransk firma fick jobbet att bygga vägen. De hade ett eget flygplan stående här. Varje fredag eftermiddag flög de till Dar es-Salaam för att festa. När de kom tillbaka måndag eftermiddag var de fortfarande bakfulla. I praktiken jobbade de bara drygt tre dagar i veckan.

”Ingen tog det yttersta ansvaret”

Firman asfalterade en mindre bit, där monsunregnen annars tagit med sig vägen. Sen drog de.

– De fick nästan fullt betalt men gjorde bara 20 procent av jobbet, säger Choudary.

Men var det ingen som reagerade, som röt till? undrar jag.

– Vi hade väldigt många kockar men ingen som egentligen tog det yttersta ansvaret. Ingen som verkligen brydde sig om att fabriken skulle gå med vinst.

Energiförsörjningen var det som till sist knäckte projektet.

– När elpannan från Asea köpts in försvann vår vattenreservoar på grund av torka. Så vi kunde aldrig installera den.

1992 stängde Sida penningkranen. Strax därpå las produktionen i praktiken ner.

Fram till 2004 försökte tanzaniska staten hitta en privat köpare. Under hela denna tid betalade staten – vars budget till hälften finansieras av biståndsmedel – lön till de 750 anställda för att några gånger i månaden varmköra maskinerna så att de inte förstördes.

Köparna stod inte direkt i kö. Enda intressenterna var företag som ville slakta fabriken och sälja maskinerna.

700 miljoner blev – en dollar

Ända tills trävarujätten RAI från Kenya dök upp.

De var villiga att återuppta pappersproduktionen på ett villkor.

Att de fick fabriken till skänks.

Dealen blev att RAI köpte fabriken för symboliska en dollar, sju kronor, mot löfte att investera så att produktionen kom igång.

I praktiken kunde Sverige lika gärna ha gett de närmare 700 miljoner svenska biståndskronorna direkt till de rika indier bosatta i Kenya som nu äger fabriken.

För i dag kommer åter vit rök ur skorstenarna i Mufindi. Rutten sulfittank sticker i näsan.

Nya ägarna har investerat 35 miljoner dollar på att modernisera och reparera maskinparken. Ännu är bara en av de två pappersmaskinerna igång men man producerar redan betydligt mer papper än den biståndsdrivna fabriken någonsin gjorde.

Men det är inte sånt papper man gör skolböcker av.

– Vi insåg direkt att det inte var lönsamt, säger Coudary. Därför koncentrerar vi oss på brunt industripaper som används till cementsäckar och bärkassar.

Eftersom efterfrågan på sånt papper är mycket begränsad i Tanzania exporteras nästan hela produktionen.

Åter i Dar es-Salaam frågar jag Sidas biståndschef Torbjörn Pettersson om han visste att Tanzania sålt fabriken för en dollar.

– Nej, det hade jag ingen aning om.

Vad tycker du om det?

– Vad ska jag säga? Sett i backspegeln var det här självklart inget bra bistånd. Vi skulle aldrig satsa på något liknande i dag.

Fortfarande saknar en tredjedel av Tanzanias barn skolböcker.

Utskriftsdatum: 2007-12-30

Publicerad: 2007-12-30

Webbadress:

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article1542423.ab?plus=true>

Tipsa oss!

MMS & SMS: 71000

Mejla: 71000@aftonbladet.se

Ring: 08 - 411 11 11

© Aftonbladet Nya Medier